

ספרי ההלכה

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משועוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערנץ שליט"א
פרשת מטות מסעי

שבת קודש

אבסוף ניגס שבת
בקדושת השבת וסגולתה

המחכים בבנין אריאל, ביום השבת קודש ישו ושמוח כמקבלי מתן נחילאל. הרי שאף אוהבי ה', המחכים בכל עת לבנין בית המקדש, עליהם לשוב ולשמוח ביום השבת.

רמז לכך יש בדברי חכמינו שאמרו (יבמות ו.) שאין בנין בית המקדש דוחה שבת, ונלמד מהסמיכות בכתוב 'את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו' (ויקרא יט ז.). הרי שיום השבת נעלה הוא מאד, ואף יותר מהצורך לבנות בו את בית המקדש, ובודאי שאין להצטער בו על חסרונו.

פדונו הנמינה

אמנם, יש להעיר מדברי חכמינו ז"ל שאמרו במסכת תענית (ז:) שכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאנו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה. האם ביום השבת יש להיות בבחינת 'שאנו מתאבל על ירושלים' כחילה?

כלאורה ניתן היה לתרץ ולומר, שמכיון שאנוסים אנו מלהתאבל בשבת על חורבן הבית והגלות, כיון שהדבר אסור, הרי 'אונס רחמנא פטרה' ופטורים אנו מן האבלות.

אך אם כן, מה ענה לשיטתו של רבנו הר"ן (קידושין, ריש פר' האומר), שהגדיר את דין הפטור באונס, שאף שאין טענה על האונס במה שלא עשה, מכל מקום אינו נחשב כמי שעשה. ואם כן, אין זה נחשב כמי שהתאבלנו, וכיצד נזכה על ידי מעשינו ביום השבת לראות בנחמת ציון וירושלים?

לכך הודיעונו חכמינו באהבתם את ישראל, כי כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים. ואיזו נחלה היא זו? זו נחלת ארץ ישראל ותיקונה השלם.

הרי שנתנו לנו עצה כיצד יכולים אנו לזכות ביום השבת לקרב במעשינו את גאולת ישראל, על ידי שנענג ונכבד את השבת במאכלים ובמעדנים משובחים.

וטעם הדבר, כי המכבד את השבת מוכיח במעשיו על אמונתו שהשינינה שורה בישראל, ועל כך שמחתו, ומתוך חיוק האמונה בשבת יבוא להאמין בכלל היעודים וההבטחות שהתנבאו הנביאים לישראל, וכפי שבמקשים אנו באמירת 'רצה' בברכת המזון 'והראנו ה' אליקינו' בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קודשך.

וזהו הסמיכות בתפילת ערבית בבלי שבת בין חתימת הברכה 'הפורש סוכת

המשך בעמוד ג'

על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
עפרשת השבוע

הפטיר רבי מאיר: התקנות הללו נגד התורה הן! הייתכן? תמהו האנשים. השיבם רבי מאיר: כתוב (במדבר ל ג) 'איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור איסור על נפשו, הנודרים נדרים והאוסרים איסורים למען ה', יכולים לעשות זאת רק על נפשם, לעצמם ולא לאחרים...

אחת מהלכות היסוד של קידוש היום, היא שאין מקדשין אלא על היין (פסחים קז.). ולא על כל יין, אלא על יין הראוי להנסך על גבי המזבח (ב"ב צז.), ולא על יין שמרים או על יין מזוג, וכן יין העשוי מצימוקים - לכתחילה אין לקדש עליו.

הלכה זו, קשה עד מאד היה לקיימה במדינות אירופה הצפוניות, שבשל האקלים החורפי השורר בהן אין הענבים מצויים באדמתן.

במדינת פולין בה התגוררו רבים מאחינו בני ישראל טרום מלחמת העולם, לא היו מצויים ענבים אלא צימוקים, וגם הם היו יקרים מאוד, ומהם היו בעלי הבתים מייצרים את היין לקידוש ולהבדלה. מומחיות היתה נדרשת לדעת את שיעור הצימוקים שיש ליתן במים כדי שיהיה נקרא 'יין' ושיוכשר לשימוש על פי ההלכה.

סיפר הגאון הצדיק רבי שלום הכהן ברנדר זצ"ל, שפעם הגיע הצדיק רבי שמעון מזליחוב זי"ע, המשגיח המפורסם בשיבת חכמי לובלין, לביקור בעירו, ונכח בויכוח אודות שיעור הצימוקים שיש לתת במים כדי שיחשב כיון כשר לקידוש ולהבדלה.

דעתו של הרב מזליחוב היתה להחמיר מאוד בשיעור הצימוקים, והוא הביע את דעתו שלא לקדש על יין צימוקים שהיה מצוי.

כששמע בעל האכסניא שלו את הדברים, תמה מאוד ושאל: "הלא בהיותכם כאן אצלי קידשתם על יין כזה?"

ענה הרב מזליחוב על פי דברי הגאון רבנו חיים יוסף דוד אזולאי - החיד"א, שפרש את הכתוב (תהלים קא ב) 'אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי', שרק בקרב ביתי אחמיר עם כל החומרות התלויות בהרגשות הלב, אבל כאשר מתארח אני אצל אחרים אין להחמיר על חשבון אחרים.

הגיע פעם אברך אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל לפני חג הפסח ואמר: ביררתי באופן היסודי ביותר, שבבדיקת חמץ יש חובה לבדוק גם בין חריצי הצפפות.

האברך ביקש להשמיע את ביורו ההלכתי בפני רבי שלמה זלמן, אך הוא הגיב: אין צורך שתשמיע, הלא אתה תלמיד חכם ובוודאי ביררת היטב, אך עליך לדעת

המשך בעמוד ד'

זלזול בנדרים

על הפסוק בפרשתנו (במדבר ל ב): 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' העיר רבנו האור החיים' הקדוש זיע"א, כי אמרו חכמינו ז"ל (חגיגה פ"א מ"ח) "התר נדרים פורחין באור ואין להם על מה שיסמכו", מדוע עשה כן הבורא, מה שלא עשה כן בכל התורה, שכל דבר ודבר כתוב ומבואר.

משום שלא רצה שיהיה כתוב לעין כל אדם את היתרי הנדרים והשבועות, ועל ידי כך יבואו לזלזל, לכך העלים את הדבר, ומסר את ההיתר לגדולי ישראל בלבד, שהם ידעו ויבחינו חילוקי המשפטים שבהיתר. אבל בפני כל ההמון יהיו דלתות ההיתר נעולות, שיקיימו מוצא שפתיהם.

זו כונת הכתוב 'וידבר משה אל ראשי המטות' שהם גדולי ישראל, המצוה בשלמות וגם ההיתר מפורש, אבל 'לבני ישראל לאמר זה הדבר', פירוש כי לבני ישראל בכללות לא יאמר להם מהדיבור הנאמר לראשי המטות, אלא זה הדבר ולא הפורח באור שנאמר בעל פה לראשי המטות.

בשם רבי יהודאי גאון, כתב רבנו יהושע אבן שועיב בספר דרשותיו (פרשת מטות), שהוא נמנע מלהתיר שבועות ונדרים אלא לדבר מצוה, וזהו הטעם שמשך שנים רבות מאוד, למעלה ממאה שנה, לא נשנתה מסכת זו בישיבות רבותינו הגאונים בבבל, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ושבועות, והאחרונים נשאו קל וחומר בעצמן ונמנעו מלהתיר אלא לדבר מצוה.

ואילו רבנו הש"ך (י"ד סימן רג) כתב בשם שו"ת מהר"ם מינץ, שכשבא לידו להתיר נדרים ושבועות לאנשים מהמון העם שהיו פרוצים בזה, היה מטיל עליהם להתענות שני חמשי ושני, וכיוצא בזה לפי האדם ולפי הנדר, ולתת מעות לצדקה לפי רוב עשרו ונכסיו של השואל, כדי שלא יזלזלו בנדרים. וסיים הש"ך שאכן, כך נכון לעשות.

מעשה מעין זה בדורות האחרונים, כתב הגאון רבי יוחנן סג"ל וואזנר שליט"א בספרו 'חיי הלוי' (י"ד סימן ע), שארע אצל הרב הגאון רבי משה שטרן מדברצין זצ"ל, באשה שנשבעה שלא תלך לבית אביה במשך זמן ארוך, ולא רצה להתיר השבועה, אף שהיה זה מקום דחק, אלא אם תתן סכום גדול לצדקה.

אשישי ענבים

מעשה ביהודים שבאו אל הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א ובידיהם תקנות חדשות, סייגים וחומרות, שהתקינו לבני עירם.

תפילה

פנינים וערגליות בעניני
עבודה שעלב זו תפילה

ואשים דברי כפך

כתב הרב הקדוש רבי קלונימוס קלמן מקראקא ז"ע בספרו 'מאור ושמש' (פר' מטות) שהדבור חשוב אף יותר מן המעשה. שכן, אין מעשה בעולם שיכיר להחיר את הנדר, ואילו בדיבור, ניתן להחירו.

וכך דייק בעל 'המאור ושמש' בפסוק הפותח את פרשת הנדרים 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור זה הדבר אשר צוה ה' (במדבר ל ב).

מכך שהדגש משה בלשונו ואמר 'זה הדבר אשר צוה ה'', ללמדנו בא שבדיבור בלבד תלוי היתר הנדרים.

לכשנתבונן בדבר, יש לנו ללמוד מהתרת הנדרים את חשיבותו העצומה של הדיבור; על ידי מילים בודדות שמוציא האדם מפיו, יכול הוא לאסור על חברו הנאה ממנו או מדבר מסוים באיסור מן התורה!

אם כח כה עצום יש לו ליהודי בפיו, כמה יש לו להזהר בכל הגה שמוציא מקרבו.

ואם כי ברוב קטנות מוחו, נראה הדבור כדבר פטוט-ערך, הרי שמכאן למדנו את ערכו העצום.

מכך יכולים אנו ללמוד מוסר השכל והתעוררות רבה, כפי שכתב הרב הקדוש רבי שלמה מראדומסק זיע"א בספרו 'תפארת שלמה' (פר' ויקרא) על הפסוק הפותח את פרשת הקרבנות (ויקרא א ב) 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה', שממנו ניתן ללמוד שיש ביכולתו של כל יהודי בכל מצב שבו יהיה - להתקרב לבוהא יתברך.

שכן, כל יהודי, ולו הרשע ביותר, יכול לשנות בהבל פיו את מציאותה של בהמה, מבהמת חולין המותרת לכל לבהמת קדשים האסורה בהנאה, על ידי הצהרתו 'הרי זו עולה', אף שלא נעשה בה שום מעשה שהוא.

כח עצום שכזה, אינו אלא בזכות הקדושה העליונה השורה בגופו של כל יהודי.

רעיון זה נרמז גם בפסוק: 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' - אדם מכם הרוצה להתקרב לבוהא יתברך, 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן' של הקדש שהתקדשו בהבל פיו ילמד שאם אך ירצה 'יוכל להתעלות ולהוסיף קדושה על קדושתו, ועל ידי כך 'תקריבו את קרבנכם' יוכל האדם להתקרב לבוהא יתברך.

אלו הן הנשפך

רבות הזהירו חכמינו על התפילה שתהא מסודרת ומתוקנת יפה. אל ימהר האדם להחפז בעת תפילתו ולהוציא את המילים מפיו בפזיות, אלא ידיק וישקול כל מלה ומלה, כמונה מעות במתינות וברצינות. לעתים עלה האדם הנחפז, או זה שאינו שם לבו למה שמוציא בשפתיו, לגרום ההפך מכונתו, ולהזיק לעצמו בעקבות זאת.

הלא כך מספרים חכמינו (ילקוט שמעוני, אסתר רמז תתרו): מעשה באדם שהיה מהלך בדרך. יגע האיש ועיף מההליכה הקשה, ובלבו נשא תפילה: 'הלואי שיהיה לי חמור', סתם ולא פירש למה כונתו,

בעבור מה זקוק הוא לחמור.

תפילתו נענתה במהירות, אך אויה! לא בצורה שציפה לה...

כעבור זמן קצר נתקל באציל רומאי שאתונו המליטה עיר קטן על אם הדרך. חס הרומאי על החמור הקטן שזה עתה נולד, שלא היה ביכולתו לעשות דרך שכזו ברגלי, וצוה על האיש לשאת את חמורו בידי.

נאנח האיש ואמר: תפילתי אמנם נשמעה, אך לא שאלתי כהוגן, כי צריך הייתי לפרש בתפילתי חמור לרכב עלי.

מכאן למדנו חכמינו שיש לפרש את התפילה יפה יפה שתהא נשמעת כתקונה.

אך חידוש גדול חידש ריש גלותא דבבל - הגאון הקדוש רבי יוסף חיים מבגדד זיע"א בעל 'בן איש חי', שכתב (עוד יוסף חי, פרשת מטות) שאכן, עלולה תפילתו של אדם להתהפך עליו שלא לטובה אם נכשל ולא הוציאה מפיו כהוגן, אך לא לגבי הכל אמונים הדברים.

כי ברצות ה' דרכי איש, אף אם יוציא מפיו תפילה שלא כהוגן, יסדר הקדוש ברוך הוא את דבריו, יתקנם ויהפכם לטובה.

ומעשה מאלף אותו שמע הגאון רבי יוסף חיים כרוך בחידוש זה:

איש יהודי היה שלא התברך בכשרונות משמים, ותורה לא ידע ללמוד. תם וישר היה, ירא אלקים וסר מרע, אולם לא ידע לקרוא אפילו מתוך הסידור, ודאי שמושג לא היה לו על פירושן של מילות התפילה. ברכוהו משמים ליהודי זה בעושר רב ובצאצאים זרע ברוך ה' - למעלה מעשרה בנים זכרים היו לו.

בכל ליל שבת היו באים כל בניו אליו, להתברך מפי האב כנהוג בתפוצות ישראל, והאב - מתגמגם היה בכל שבוע מחדש, ומחפש אחר מילות הברכה שאותן לא הכיר ולא הצליח ללמוד, ומתבייש מפני בני משפחתו, שאם כי אף הם לא תלמידי חכמים גדולים היו, ראו והכירו על פניו את מבוכתו.

כך חוזר היה המעשה על עצמו בכל שבת. ירא שמים היה האיש, בכל יום היה משכים קום לבית הכנסת להתפלל, ומעולם לא החסיר מלהתייצב בזמן לתפילה, אף שלא הבין את פירוש המילות ולא ידע כלל לקרוא.

בבית הכנסת הקבוע, שם היה רגיל להתפלל שחרית, נהג להתפלל גם יהודי אחד בעל קול ערב, שהיה מתפלל בנעימה מיוחדת ובמתינות.

מתחיל היה להתפלל בקול רם מפרשת העקדה, ועד 'ברוך שאמר' - עת נגש שליח הציבור אל התיבה, היה מצלצל קולו ברחבי בית הכנסת.

בסיום כל קטע מהתפילה היה האיש מסים בנגון שונה ובהתלהבות, ובמיוחד באמירת 'איהו מקומן' - אז היה מתלהב ביותר, והיה מסים בקול רם ובאריכות יתרה: 'אלו ואלו נשרפין בבית הדשן'.

ברבות הימים נקלטו מילים אלו במוחו של מיועדנו העשיר, והוא הסיק שחמש מילים אלו הן ברכה מיוחדת ונדירה, על

כן מטעים אותה היהודי המתפלל בצורה מיוחדת.

אורו עיניו של האיש, ובכל ימות השבוע שינן את המילים הקדושות בזכרונו. בבוא השבת הקרובה מיהר לשוב לביתו בצעד מתרונו: הנה, מצא פתרון. שוב לא יתגלה בקלונו בפני צאצאיו.

הגיעו הבנים אל האב להתברך כנהוג, ולהפתעתם, תחת מסכת הגמגומים והמלומים הרגילה, פתח האב את פיו בקול רם, ובנעימה מיוחדת הכריז: "אלו ואלו נשרפין בבית הדשן..." תוך שהוא מאריך ומסלסל בקולו.

כך הגיח את ידיו על ראשי עשרת בניו וברכם בהתרוממות רוח ובהתרגשות, כשבסיום הטקס כמו נודקפה קומתו מחדש, וגמו עמו תחושתם של כל בני המשפחה.

מאז חזרה הברכה המרגשת על עצמה בכל ליל שבת, עת עברו כל בניו לפניו בסך, והתברכו מפיו בברכת "אלו ואלו נשרפין בבית הדשן".

כך התנהלו הברכות טוב ובנעימים במשך תקופה ארוכה, עד שבאחת השבתות זכה האיש והזדמן לביתו אורח מובהר, תלמיד חכם חשוב שנפל בחלקו לארחו על שולחנו בסעודת ליל שבת.

כמובן, לא ויתר המארח על ברכת הבנים, והפגין את 'אכמתו' לעיני האורח החשוב, שעמד בפה פעור מתדהמה וצפה בנעשה. בבן החמישי התעשת האורח והזדעק: "מה אתה עושה? מדוע אתה מקלל את בניך לשרפם בבית הדשן?!"

חורו פני האיש וכמעט שלא עמדה בו רוחו. שמחתו השבתה, וחזרה וכלימה כיסו את פניו לעיני כל בני משפחתו.

ויהי בלילה, ליל שבת, חלם אותו חכם חלום נורא. בחלומו שמע כרוז מן השמים האומר לו:

"דע לך, לא טוב עשית שבטלת את בעל הבית ממנהגו לברך את בניו בברכת 'אלו ואלו נשרפין בבית הדשן', מפני שאותו יהודי לפי תומו עשה כן, וחשובה מאד תמימותו בשמים. ברוב חסדו, לוקח היושב בשמים את אותיות חמש התיבות הללו ומצרפן לתיבות של ברכות.

כי אף על פי שהוא מדגל אותיות או תיבות, הקדוש ברוך הוא בחסדו משלימן ומתקן לסדר הכתוב והמקובל!"

ועל אנשים כמותו נאמר (ש"ה ב ד): 'ודגלו עלי אהבה', שעל כך דרשו חז"ל (ש"ה ש"ר פ"ב ד ד): "אמר רבי אחא, עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון 'אהבה' - 'ואיבה', אמר הקדוש ברוך הוא 'ודלוגו עלי אהבה'. אמר רבי יששכר, תינוק שקורא למשה משה, לאהרן אהרן, לעפרון עפרן, אמר הקדוש ברוך הוא 'ודלוגו עלי אהבה'."

הזקן לי ממוך

וכאן המקום לספר את אחד הספורים המופלאים על אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זכותו יגן עליו, שהזדמן במסעיו לאחד הכפרים הנדחים, והתאכסן בבית היהודי היחיד שהתגורר בעיר.

ויהי בחצות הלילה, כאשר קם הבעל שם טוב ופתח בסדר יומו הנעלה, גילה כי בעל הבית - הכפרי התם, אף הוא עורר את השחר.

נגש בעל הבית לתיבת עץ שנצבה בפנית החדר, הוציא ממנה סידור ישן וגדול, והחל לקרוא את מילות התפילה בקול רם ובמתינות. פתח בברכות השחר והמשיך

באמירת הקרבנות, עד שהגיע לתפילת שמונה עשרה, כשכל העת מתפלל הוא בנעימה מיוחדת ועריבה.

תחילה התפעל הבעל שם טוב מאוד מתפילתו הנלהבת של הכפרי הפשוט, אך אז ראה אותו מגיע לתפילת 'עלינו לשבח' ואינו סוגר את הסידור.

הוא ממשיך לקרוא עוד ועוד, ואומר את סדר ברית המילה, את פדיון הבן, ולאחר מכן את תפילות מנחה וערבית, קריאת שמע שעל המטה, ואינו עוצר גם בתפילות השבת.

השחר האיר לפני כמה שעות, שעת הצהרים קרבה, והכפרי טרם סיים עם הסדור.

סוף סוף הגיע בתפילתו ל'ויתן לך' שבמוצאי שבת, ואם חשב הבעל שם טוב שכעת סוף סוף 'פנה לעסקיו', שומע הוא את הכפרי קורא את ההלל ואת תפילות ראש חודש ושלוש רגלים בנעימתו, מסתלסל ב'ובכן תן פחדך' של תפילת ראש השנה, ולאחר מכן ממשיך עד להקפות של שמחת תורה וסדר בדיקת חמץ.

כך חלפו כמה שעות, ורק משהחלה השמש לנטות מערבה, הגיע הכפרי ל'אגרת הרמב"ן' וסגר את הסידור בנשיקה אוהבת...

פנה הבעל שם טוב הקדוש לבעל הבית ושאלו: "אמור נא לי, האם כך מתפלל אתה בכל יום?"

"אכן", ענה הכפרי.

תמה הבעל שם טוב הקדוש ואמר לו: "האם לא ידעת את חומרת עוון הוצאת שם שמים לבטלה?"

והאם לא למדוך שכלל יום ישנה תפילה אחרת?!"

נאנח הכפרי ואמר: "ומה יכולתי לעשות?!" בגיל צעיר מאד התייתמתי מאבי, ואמי שגידלה אותי לא ידעה אף קרוא וכתוב...

בעמל רב מצאה יהודים טובים שיסיכמו ללמדני את האותיות, ולאחר שלמדתי לקרוא, נתנה לי את הסדור ואמרה: 'בני יקירי, קח את הסידור שאביך עליו השלום התפלל בו מדי יום, ותתפיל בו'.

מאז קם אני מדי לילה בחצות, ומתפלל את כל מה שכתוב בסידור.

יותר מזה איני יודע...

האם כל התפילות שהתפללתי מדי יום במשך שעות רבות עברה היו?" שאל הכפרי המבולה.

מיהר הבעל שם טוב להרגיעו: "אל דאגה, נסדר כעת יחד את סדר התפילה, וכך תדע מדי יום מה עליך להתפלל.

והאל נא בטובך והבא כמה גבעולי קש מבוחר, ובעזרתם אלמד אותך את הסדר".

נטל הבעל שם טוב את הגבעולים והכניסם בין דפי הסידור. גבעול אחד לאחר תפילות יום חול, גבעול נוסף בתפילות השבת, וגבעול אחר בתפילת ראש חודש.

כך הפריד בין התפילות השונות בסידור. משסיים ללמוד את הסדר, נפרד ממנו לשלום ויצא לדרכו.

חלפו כמה שעות, הלילה ירד, ושעת חצות הגיעה.

הכפרי התעורר משנתו כמנהגו מדי לילה, וקם אל הסידור בהתרגשות. כעת ידע איזו תפילה עליו לומר.

פתח את הסידור העבה, שבין דפיו תחובים הגבעולים, וצעד לפניו, אך אויה, רוח נשבה מבعد לחלו, וגבעולי

הקש התעופפו ברחבי החדר...

נחרד הכפרי: מה עשה כעת? הן אינו יודע להתפלל ללא הגבעולים!

לשוב על מנהגו הישן ירא היה. הן הזהיר האורח שעון חמור הוא...

במהירות יצא אל החצר, רתם את חמורו ודבר אל חשכת הלילה המתבהר והולך.

כך רכב לו במשעולי היער, מחפש את עקבותיו של האורח.

השחר עלה זה מכבר, ולא הרחק משם יצא גם הבעל שם טוב הקדוש להמשיך בדרכו לאחר עצירת הלילה בפונדק סמוך, הן הזהירו חכמינו (פסחים ב.): "לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב".

סמוך לגדת הנהר הבחין הכפרי ממרחק בהלך שציציותיו מתנפנפות ברוח. 'בודאי זהו הרבי שהתאכסן בביתי אמש', חשב, ודרבן את חמורו בעקבות האיש.

"רבי, עצור!" קרא מרחוק.

אך קריאתו לא הגיעה לאזניו של הבעל שם טוב הקדוש הצועד כשהוא שקוע בשרעפי קודש.

עצר הבעל שם טוב הקדוש על גדת הנהר הגועש, ומכיון שלא ראה בעיניו גשר בסמיכות מקום, נטל את מטפחתו, פרש אותה על פני המים, ו... התיישב עליה, משל היתה רפסודה רחבה או מעבורת נהר.

כך, ראה הכפרי לנגד עיניו את סכיוו האחרון לתפילה מתוקנת נמוג והולך לעברו השני של הנהר...

"רבי, אנא!!! עצור!" זעק בשארית כחותיו.

אך שאון מי הנהר הזורמים במרוצה מנע מקולו להגיע לאזניו של הבעל שם טוב, שהגיע לשפת הנהר הנגדית, עלה אל היבשה, וקיפל את המטפחת הפלאית לצרורו.

לא חשב הכפרי פעמיים. הוציא מתרמילו מטפחת, פרשה על פני המים, התיישב עליה בניחותא וטש בנהר, ו... סוף סוף הריבך את הרבי.

פליאתו של הבעל שם טוב על הופעתו של הכפרי מאחוריו, התעצמה פי שבעים ושבעה כאשר שאל את האיש כיצד הגיע הנה, ושמע את תשובתו.

"אם בכוחך לחצות את הנהר באמצעות המטפחת, הרי במדרגה גבוהה הנך, וכנראה זו הסיבה שהתעופפו גבעולי הקש מהסידור.

תפילותך התמימות מקובלות היו מאד בשמים, וגרמו לנחת רוח עצומה. המשך נא להתפלל כמנהגך מאז..."

מעשה זה היו מספרים זקני חסידי ברסלב, ומוסיפים, שהרב הקדוש רבי נחמן מברסלב זיע"א, שהיה נכדו של הבעל שם טוב, אומר היה: "מקנא אני ב'יוסל סידור'..."

יוסל זה יהודי תם וישר היה, שהיה מתפלל מדי יום את הסידור מתחיל ועד סופו כאותו כפרי שפגש הבעל שם טוב.

אז ימלא שדך פיט

ומעשה אחר מסופר, על הצדיקים הקדושים רבי מנחם מנדל מרימנוב, הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא, ורבי נפתלי מרופשיץ זכותם יגן עלינו, שישבו יחד, ולפתע עבר שחוק גדול ביניהם ונהרה נשפכה על פניהם.

ראה משרתו הקדוש של הצדיק מרימנוב, הוא הרב הקדוש רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א, את שחוקם של הצדיקים, ושאל: "לשחוק מה זה עושה?"

אמרו לו הצדיקים: "גזירה קשה נגזרה

בשנה זו על נשי ישראל רחמנא לצלן, והיתה מגפה גדולה בעם.

בערב יום הכפורים, עמד אחד היהודים הפשוטים בתפילת המנחה, וכאשר הגיע בתפילתו לברכת 'ברך עלינו', טעה ואמר 'וברך נשותינו' במקום 'וברך שנתינו', וחתם 'מברך הנשים' תחת 'מברך השנים'...

למשע תפילתו נעשה שחוק גדול בפמליא של מעלה, והגזרה נתבטלה.

ושוב מעשה עם הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, באחת השנים שהיתה עצירת גשמים, וסיפר הבעל שם טוב לתלמידיו על יהודי אחד פשוט שבכוונתו העצומה בקריאת שמע פעל את הישועה וירדו גשמים.

הלכו תלמידיו הבעל שם טוב ושאלו את היהודי מה היתה כונתו העצומה בקריאת שמע.

וכך ענה:

"לא תלמיד חכם גדול אני, אולם מעט גמרא שומע אני בשיעור שבין תפילת המנחה לערבית יחד עם העין יעקב, במסכת שבת (מח). למדנו שסחיטה בלשון הגמרא 'עצירה' היא. בקראי אחרי השיעור קריאת שמע, הבנתי לראשונה את המילים 'ועצר את השמים', וכך כונתי: 'ועצר את השמים' - אנא ממך רבונו של עולם, עצור נא את השמים וסחט אותם, עד שיצא מהם כל הגשם, וירד ארצה..."

בן המתחמא לפי אביו

לאור סיפורי קודש אלו, עלינו לדעת ולהבין: אימתי זוכה האדם שהבורא יתן את מילות התפילה שיצאו מפיו אף שלא כהוגן?

על כך דורש ה'בן איש חי' את דברי הכתוב (במדבר א) 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה': 'לא יחל דברו' - מי שאינו מחלל את דיבורו, השומר את דבורו ומחשיבו, אזי 'ככל היוצא מפיו יעשה' - וזכה הוא שהקדוש ברוך הוא אף הוא מייקר את דיבורו ו'עושהו' - מתקן את דבוריו אף אם נאמרו שלא כהוגן.

והיה הבעל שם טוב הקדוש זיע"א נותן משל לתינוק המגמגם מאוד בדיבורו, שאביו אוהבו ואינו מדקדק אחר דיבורו.

וכך אמר: אדם שהוא קורא בתורה, ורואה את האורות של אותיות התורה - אף על פי שאינו מבין הטעמים כראוי, כיון שהוא קורא באהבה גדולה ובהתלהבות, אין השם יתברך מדקדק עמו אף שאין אומרים כראוי.

משל לתינוק, שאביו אוהבו מאד, ומבקש דבר מאביו, אף על פי שהוא מגמגם ואינו אומר כראוי - נהנה אביו מאוד.

וכך דרשו רבותינו ז"ל: 'ודגלו עלי אהבה', אל תקרי 'ודגלו' אלא 'ולגלוגו עלי אהבה'. (ליקוטים יקרים דף א)

אף אנו, גם אם נדמה לנו שיודעים אנו להתפלל, ואין אנו כאותם כפריים נבערים שלא ידעו אפלו להגות כראוי את מילות התפילה - לאמיתו של דבר גם אנו כאילים לא יפתח פיו נחשבים, מפני שאין אתנו יודע עד מה, על מה להתפלל, כיצד לבקש, ואין אדם היודע מה טוב ורואי לו ולמה הוא זקוק, ולכן אין תפילתנו הגונה ומכוונת כראוי.

על כרחנו נזקקים אנו לבחינה זו של 'ודלוגו עלי אהבה'. כשם שמסדר הקדוש ברוך הוא את תפילתם של אלו שאינם יודעים להתפלל כלל ומתקנה, כך מסדר הוא ומישר את תפילותינו על תיקונן וכוונתן הרצויה, עד שעולות הן לצדן לפנינו ופועלות את פעולתן כראוי וכנכון.

שבת קודש המשך מעמוד א'

שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים' לפסוקי 'ושמרו בני ישראל את השבת'. כי בזכות שמירת השבת כראוי, מתוך זהירות לענגה ולכבדה, נזכה לנחלה בלי מצרים ולפרסות סוכת שלום עלינו בנחמת ירושלים.

לזו עלי בני זערת מעדני

ובאמת, אין חיזוק באמונה גדול יותר מן ההכנות למצות עונג שבת, שהרי אמרו חכמינו ז"ל במסכת ביצה (טו). שכל מונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים.

ועוד אמרו חכמים (שם טו): אודות הוצאות יום השבת, שאומר הקדוש ברוך הוא לישראל: 'בני, לוו עלי וקדשו קדשת היום, והאמינו בי ואני פורע'.

כאשר אדם טורח לכבוד השבת ומוציא הוצאות רבות לכבודה, יכול הוא להאמין בו ולבטוח בה' בלא שום חשבונות, וזו האמונה הגדולה ביותר, לדעת שאין השתדלות האדם פועלת מאומה, ורק הבורא יתברך שמו הוא הגורם את צרכיו ואת פרנסתו של אדם.

לעומת זאת, במסכת פסחים (קב). אנו רואים שרבי עקיבא צוה את בנו רבי יהושע שבעה דברים, ואחד מהם: "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", והעמידו בגמרא (שבת קח). את דבריו במי שיש לו משלו כדי אכילת שתי סעודות בשבת, שכדאי שלא יטול מקופת הצדקה, רק יאכל בשבת שתי סעודות בלבד כביום חול, ולא יצטרך לבריות.

כיצד יתיישבו שני המאמרים הללו יחדיו?

יש שהסבירו (הגהות אשרי" ביצה פ"ב, ה"ב) והגרי"א, הובא בשער הציון סי' (רמב) שדברי רבי עקיבא אמורים רק במי שאין ביכלתו ללוות, כגון שאין לו משכון ליתן לידי המלוה להבטיח פרעונו, ובלי משכון אינו יכול להשיג הלואה. אך מי שיש ביכלתו, ודאי מחויב ללוות כדי לענג את השבת.

שאלה זו השמיע אחד מלמדני העיירה טומשוב שבפולין באוני הרב, הגאון החסיד רבי יעקב אהרן יאנובסקי זצ"ל, לתלמידו של המגיד מקוויניץ זיע"א, שהסתופף גם בצילם של רועי החסידות בפולין, היהודי הקדוש מפשיסחא ותלמידו הרב הקדוש רבי בונם מפשיסחא, והרב הקדוש רבי יחזקאל מקוויניץ, זכותם יגן עלינו.

ובספרו 'בית יעקב' (בראשית, ד"ה ושאל לי) כתב רבי יעקב אהרן שמשמים סייעו בעדו להשיב לשואל כהוגן. וכך השיב לו: הלא במסכת הוריות (י): ביאר האמורא הקדוש רבה בר בר חנה בשם רבו רבי יוחנן את הכתוב (הושע יד י) 'כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם' על פי משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם: אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה.

על זה שאכלו לשום מצוה נאמר 'צדיקים ילכו בהם', ועל זה שאכלו לשום אכילה גסה נאמר 'פושעים יכשלו בהם'.

"וזהו התשובה גם כאן", אמר רבי יעקב אהרן. "הלווה לשם שמים, יזכה להבטחה האמורה 'ליו עלי ואני פורע', ואילו החפץ לענג את עצמו ולא את השבת, מוטב שיעשה שבתו חול ואל יצטרך לבריות.

דבר זה רמזו בלשונם של חכמינו שאמרו

'עשה שבתך חול'; אם העונג הוא לא לשם שמים אלא לצרכך, אזי מוטב שתעשנה חול ואל תצטרך לבריות, אך המכוון לשם שמים וקורא לשבת עונג, ילוה והקדוש ברוך הוא יפרע לו'.

"אך הבטחה מיוחדת של לאלו הצדיקים העוסקים בכל ימות השבוע בתורה ובעבודת הבורא", הוסיף רבי יעקב אהרן את האימרה הנפלאה ששמע מרבו, המגיד רבי ישראל מקוויניץ זיע"א:

"עליהם כיוונו חכמינו באמרו 'עשה שבתך חול', אלו שימות החול בעבורם הם כיום השבת, בו עוסקים כולם בעבודת הבורא בלבד, שמורה להם ההבטחה 'ואל תצטרך לבריות', ומובטח להם שימצא להם הקדוש ברוך הוא את פרנסתם ברוח, ולא יצטרכו לבריות.

וכשם שאמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ג מ"ה) 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'."

הקדאת לשבת ענג

ישוב נוסף לסתירה שבין שני המאמרים, יש למצוא על פי דברי אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א (כתר שם טוב, ח"ב) שהסביר את הטעם שתקנו אנשי כנסת הגדולה בנוסח התפילה בשבת 'עם מקדשי שביעי כלם ישיבעו ויתענגו מטובך', בעוד שדרכו של עולם היא שהתענוג קודם לשיביעה, מפני שכאשר האדם שבע שוב אין הוא יכול לאכול עוד. מדוע הקדימו את השיביעה לתענוג?

אמר הבעל שם טוב, שאכן בענייני עולם הזה, כך הוא. אולם בלימוד התורה ובעבודת ה' ההפך הוא הנכון.

אדם פשוט שפירש לפרש הלכה קשה ועמוקה, יקשה עליו הדבר ויכבד מאד, אך תלמיד חכם, תענוג עלאי הוא לו, וזה כל מאויו.

קדושת השבת היא תענוג רוחני עלאי, ועל כן רק לאחר השיביעה ממנה ניתן לחוש את העונג.

באופן זה פירש הקדוש רבנו משה אלשיך (שמות לו ז) את הפסוק (ישעיה נח א) 'וקראת לשבת ענג', שהענוג הוא מעצם קדושת השבת, ולא מהאכילה והשתיה הגשמיים, על כן אמרו חכמינו ז"ל "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", מפני שעיקר עונג השבת הוא בתורה ובתפלה.

באופן זה פירש גם הגאון הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א בספרו 'בני יששכר' (מאמרי השבחות במסד ז) את הכתוב 'וקראת לשבת עונג', שרצה הבורא שקדושת השבת תהיה התענוג הגדול ביותר, ועל כן חידש זמנים ועתים שונים אלו מאלו במשך השבת, מכיון שהלא תענוג תמידי אינו תענוג, כיודע, אלא כן הוא מתחדש כל הזמן.

לכן תקנו אנשי כנסת הגדולה לכל תפילה מתפילות השבת נוסח מיוחד ושונה, שלא ככל החגים והמועדים ששבע הברכות שבתפילת העמידה זהות הן בערבית, בשחרית ובמנחה.

כעת תובן הסתירה בין שני המאמרים. אמנם התיירו חכמינו ללוות לכבוד השבת, אולם אלו הזוכים לתענוג רוחני, אין הם זקוקים לכך, שכן הם חשים את עונג השבת גם ללא התענוג הגשמי.

אמנם, לא יעזוב הבורא את חסידיו, ומובטח להם לצדיקים שלא יצטרכו לבריות, כדברי המגיד מקוויניץ שהובאו

שבדיקה בין החריצים קשורה בטיחה מרובה, וההלכה קובעת שכאשר ישנה טרחה מרובה בבדיקה אין סומכים על אשה, ואתה בעצמך תיאלץ לבדוק בין הסדקים.

ואם כן, הואיל ואתה תלמיד חכם תצטרך למצוא את הדרך הממוצעת בין חובת הבדיקה שתאריך זמן רב ובין ביטול התורה שלך.

האברך חזר לאחר כמה ימים ואמר: בבירור נוסף שביררתי הגעתי למסקנה שלפי ההלכה אין חיוב לבדוק בין חריצי הרצפות. שוב ביקש האברך להשמיע את הבירור בפני רבי שלמה זלמן, כדי להוודע אם בירר היטב. הפעם הקשיב לו לבירור ההלכה כי רצה להניח את דעתו של אותו אברך שיהיה סמוך ובטוח שאכן אין חיוב לבדוק בין חריצי הרצפות.

וכתב בשו"ת 'משנה הלכות' (חלק יב סימן שפה): וכבר ראיתי כמה שמחמירין על עצמן בחומרות יתירות ומוציאין הוצאות גדולות על החומרות, ולפעמים לא ימצא לו על כל אלו וישארו בני ביתו ובניו בלי לאכול ח"ו וצער אדינוקא.

וכעין ששאלו לי, פעם בא אלי אברך אחד בעל משפחה של תשעה ילדים בלי עין הרע, ואשתו והוא, ואמר שהוא מחמיר על חומרת חדש, האמנם היות כי עכשיו אין לו לחם זה כבר כמה ימים והילדים בוכים ואין להם מאכל.

והשבתי לו שיוכל להחמיר על עצמו בחומרות, אבל איך לא יחוס על הילדים לצערם בלי מאכל ח"ו!?

וכך כתב רבינו המהר"ל מפראג זיע"א בהקדמתו לספר 'דרך חיים': "וזהו עיקר החסידות כאשר זולתו לא ימצא היזק ממנו, שאם אין מקיים דבר זה וגורם לזולתו היזק, אין ראוי שיהיה נקרא חסיד ולכן באו דברי חסידא לקיים ממילי דנויקין, ולא אמר שיעגול חסידים ויתן צדקה שודאי ראוי לעשות הטוב לזולתו, ואין זה מורה על חסידות יתירה, אבל כאשר נוהר במילי דנויקין אף אם אין עושה בידים כלל רק שנוהר שלא יגיע היזק וידע לזולתו בגרמתו על ידי שלא נוהר בהיזק זה חסיד גמור".

ככל היוצא מפיו יעשה

בוקר אחד הגיע בחור צעיר לבית רבינו הבבא סאלי זיע"א. לבני הבית, הסביר במבוכה גלויה, כי מצוי הוא בבעיה ובעצת הוריו בא לקבל את ברכת הצדיק.

הבעיה, כך ביקש למסור לרב, כי אינו תאב לאכול כלל. די לו בפרוסה אחת של לחם לכל היום. תאבוננו הוסר ממנו. ומאחר ואינו אוכל הרי הוא מאבד ממשקלו והוריו החלו דואגים וחוששים לשלומם.

הבבא סאלי שמע את דברי המשמש והחל צוחק ואומר: חוששני, שאם אברכנו יתחיל לאכול ללא הפסק. הנוכחים צחקו עמו למשמע דבריו. אולם הבחור כמוהו ביקש את ברכתו. בירכו הצדיק והבטיחו כי תיכף משיגיע לביתו יזוכה לראות כי כבר מבקש הוא לאכול.

לאחר ימים אחדים הגיע אותו בחור

בדחיפות לביתו של הבבא סאלי. ברכתו של רבינו לא התקיימה? שאלו המשמש שהתפלא לראותו כה מהר. לא, השיב הנער מבויש, אדרבה ברכתו התקיימה במלואה. אתה זוכר, אמר הנער, כי הרב צחק ואמר כי הוא חושש שלא אחזל מלאכול, והנה כך בדיוק אירע, הוסיף, אני לא חדל מלאכול!

בבוקר, המשך הנער לספר, אני אוכל ארוחת בוקר בשיבה, לאחר כמה שעות אני טועם מעט בבית אחותי. בצהריים שוב אני אוכל ארוחת צהריים בשיבה ולאחר מכן גם בבית אחותי. וכך שוב בשעות הערב שתי ארוחות.

אם כן, מה מבקש הנך עתה? שאלו המשמש. והנער השיב: או שיברכני הצדיק שאנהג ככל האנשים בדרך האמצעית, ואם לא, אבקש שישבי אותי למצבי הקודם, כבר עדיף שאהיה חסר תיאבון מאשר אהיה זללן.

נכנס המשמש אל הבבא סאלי וסיפר לו את דברי הנער, וכששמע זאת שוב החל צוחק בלי הפסק. לאחר מכן שאל את משמשו: מה רוצה הנער, שישבו להיות כשהיה או שיהיה ככל האדם? ככל האדם! מיהר הנער לענות בחרדה. השיבו בבת צחוק, כי הוא מבטיחו כי מעתה ינהג ככל האדם וכך הווה.

מעשה בטוח עשר שנסתבר בפילוסופיה ובאמצעותו להרב הקדוש הישימה ישראל מאלכסנדר זיע"א שיושיענו למרות תחינותיו הרבות, סרב הרבי להבטיחו מאומה, ורק ברכו שה' יעזרנו. הטוחן הבין מדברי הרבי שצרתו קרובה והרבה להתחנן לפני הרבי שיבטיחו ישועה, אך תחנוניו לא הועילו.

שבור ורצוצ' יצא הטוחן מחדר הרבי ותנינה את צרתו לפני יושבי בית המדרש. נענה אחד מהם ואמר: הנה שם בפניה יושב אחיו של הרבי הרב הצדיק רבי בצלאל יאיר, גש אליו, תן לו נדבה הגונה ואל תרפה ממנו עד שיבטיח לך שתושע. הפציר הטוחן העשיר בצדיק שיבטיח לו שיצא זכאי בדינו. לא יכול היה אחיו של הרבי לעמוד מול תחנוניו והבטיח לו כאשר ביקש.

לא יצאה שעה קלה והקול נשמע בבית הרבי כי אחיו הבטיח לטוחן שיצא זכאי במשפטו. נקרא רבי בצלאל יאיר אל הקודש פנימה ונשאל מנין לו הכוח להבטיח הבטחות. ענה רבי בצלאל יאיר בפיק ברכים:

אבא [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר] זצ"ל אמר, כי מי ששומר את פיו הקב"ה מקיים את דברו ככתוב (במדבר לג) 'לא יחל דבריו ככל היוצא מפיו יעשה', אם אדם לא יעשה את דברו חולין, הקב"ה יקיים את מוצא פיו.

הכה הישימה ישראל באצבע צרדה לאות כי מצאה התשובה חן בעיניו ופטר את אחיו לשלום. הטוחן יצא זכאי במשפטו והפך מני אז לחסידו המושבע של רבי בצלאל יאיר.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה

כשעקר רבי בצלאל יאיר את דירתו ללוד' קנה לו הטוחן את הבית שבו דר עד אחרית ימיו ושם גם יסד את בית מדרשו... כל מעיניו היו רק בעבודת ה' וביראתו. מעולם לא נראה שחוק על פניו ולא שח שיחה בטלה. בהיותו פעם בעיר קאליש נכנסו אליו חשובי חסידי אלכסנדר להקביל את פניו, ישבו זמן ארוך ליד השולחן וחכו למוצא פיו אך הוא ישב ושתק, פתח אחד הנאספים בשיחה אך דבריו לא הוטבו בעיניו. התנצל החסיד ואמר שכל כוונתו היתה רק לפתוח בשיחה, ענה לו רבי בצלאל יאיר: וכי מוכרחים לדבר?

ומקור הדברים הוא בספרי החסידות הקדמוניים, וכמו שכתב בספר 'נועם אלימלך': לביאור הכתוב 'לא יחל דבריו', פירש רש"י ז"ל לא יעשה דבריו חולין, יש לומר הפירוש לפי דרכנו שהצדיק הזה צריך לראות שלא יחל דבריו חולין כלל וכלל כי אם קדושה ודביקות, אבל אחריים מוחלין לו, רצה לומר אבל אחריים הבאים אליו בדבר הצטרפותם לפעול להם דברי גשמיות הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם, 'ככל היוצא מפיו יעשה', פירוש, ככל אשר יצא מפי הצדיק כן יעשה ה' אלקים כמו שאמרו (מ"ק טז): הצדיק גזור והקב"ה מקיים.

וכן בספר 'קדושת לוי': מי שאינו עושה דבריו חולין, עושה תקונים בכל היוצא מפיו, ויגזור אומר ויקם לו, צדיק מושל ביראת אלהים, על ידי שמירת ברית הלשון. וזהו 'מטות', שיוכל להטות מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדין לרחמים.

המעוה של התשובה

על הפסוק (במדבר לא כג): 'כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים', פירש הגאון הקדוש האביר 'יעקב' זיע"א שיש בו רמז על הדמעות של תשובה וטהרה שהם תיקון לעוונות. ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': כיון שאמר שהתורה מטהרת את האדם, בא לומר, תינח בעל תורה יש לו תקון בתורה, ומי שאינו בעל תורה במה תהיה טהרתו. גילתה לנו התורה, דטהרתו היא שיוסיף עם התשובה מי דמעות בריבוי כביה מדי זכרו עוונותיו. וזהו שכתוב 'וכל אשר לא יבוא באש' דהיינו שאינו בעל תורה והוא שב בתשובה, אבל גם הוא רוצה שימחלו לו עוונותיו כראוי והיה כלא היו, זהו תקונו שירבה דמעות כמים, כמו שכתוב (איכה א טז) 'עיני ירדה מים' וזהו שכתוב 'תעבירו במים' הם מי דמעות ברבוי כמים.

פעם בא הרב הקדוש רבי דובער מליובאוויטש זיע"א, האדמו"ר האמצעי, אל אביו הרב הקדוש בעל התניא זיע"א כשהוא נבהל ונפחד, מלא עגמת נפש, ופרץ בבכי כי חלום מזור מעיק על לבו. כידוע היה הרבי האמצעי חלוש בגופו, ולשם חיזוק בריאותו היה אביו אומר לפניו דברי חסידות ביחוד, כי החסידות היתה מחיה אותו.

ובחלומו: הנה נהר רחב ידיים לפניו, מי נהר זכים וצלולים, נובעים ומתפשטים

במהירות ובחיות, אבל בלי כל גלים. הנהר מתפשט למרחקים, מתפרד לראשים שונים, מתחלק לזרועות, אבל המים שוטפים להם כמקדם בחיות, אבל בלי כל רעש.

עודנו מביט ומסתכל מסביב, והנה שני אנשים ניגשו אל הנהר, האחד גבוה מהשני ושניהם לבושים בגדים ארוכים. לגבוה היתה רגל אחת עבה מהשנייה. במרחק מסוים מהם עמדו אנשים נוספים אשר מראה פניהם היה מטושטש.

לאחר מכן ניגש אליהם בעל התניא. והנה דף מתוח על הנהר, והנמוך במבנה הגוף אמר לגבוה ממנו במבנה הגוף: לך על הדף. התחיל הלו לעבור את הנהר על הדף המתוח, והדף שוקע והמים מתרוממים ומתנשאים עד ששוטפים חלק מגופו. עלה הדף וירדו המים. עלו המים וירד הדף, וחזור חלילה. כך נמשך הדבר משך זמן, עד שהנמוך אמר לגבוה: רד. ירד. שני האנשים שעמדו מרחוק ניגשו פעמים אחדות אל הנהר, והתרחקו שוב. ציור פניהם היה מטושטש כל הזמן. לאחר מכן נעלמו ולא נראו עוד.

שני האנשים, הנמוך והגבוה, יחד עם הרב בעל התניא עזבו את המקום. הנמוך הלך באמצע, לשמאלו האדם הגבוה, ולימינו הרב בעל התניא. וכך הם הלכו חבוקים ודבוקים יחד.

הלכו והלכו עד שהגיעו לנהר רחב השוטף במהירות רבה. גוונים מגוונים שונים למים, ומכים הם גלים כגלי הים, עולים ויורדים. הנהר נמשך לאורך רב, וכשמביטים מרחוק רואים והנה פה ושם גל מתרומם ונופל, מתרומם ונופל. ובתוך כך מתרוממים גלים רבים בכוח חזק מעלה מעלה ונופלים ומתפשטים על פני השדה. וברגע הראשון נעשה מהם יאור קטן, אבל מיד נעלם ונבלע באדמה, והאדמה הולידה והצמיחה עצי פרי.

תוך כדי כך שמע קול הנמוך באמרו לגבוה בקול נגיד ומצוה, ובהראותו בידו על הרב בעל התניא: כן, לך נא על הדף. והוא, ואכן הלך הרבי ישר על פני הדף, עד שהגיע לקצהו. ויבקש להעתיק את הדף ממקומו וללכת הלאה, אלא שהאדם הנמוך רמז לו כי ישוב, באמרו: בכוח גלי מים אלה אפשר ללכת גם בתוך גלי אש. וייקץ.

כששמע אביו הקדוש הרב את כל דברי החלום כאמור, אמר לבנו הרבי האמצעי: לך להתפלל, ואחרי התפילה תיכנס אלי. דרכו של הרבי האמצעי היתה להתפלל בשמחה ובשקט פנימי שיש בו עונג, ברם הפעם התפלל במרירות ובבכיות גדולות. אחרי התפילה נכנס הרבי האמצעי אל אביו, ואביו הרבי אמר לו: שהאדם הנמוך היה מורנו הבעל שם טוב, והאדם הגבוה היה הרב המגיד ממזריטש, והסיבה למה שרגלו האחת עבה מהשנייה, מפני שהיתה לו רגל אחת נפוחה מכאב רגליו. הבעל שם טוב צוה על הרב המגיד ללכת על הדף, כדי לרמוז לו שבתוך התורות של תלמידיו אפשר לצלול. הנהר השני הוא נהר של דמעות בעלי תשובה.

לשמייעת השיעורים - קול הלשון:
03-6171077

ספר
ויהלום